



STORTINGET

Innst. 121 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:44 S (2017–2018)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Jette F. Christensen, Torstein Tvedt Solberg og Nina Sandberg om beredskapsteam for økt innsats mot mobbing

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle kommuner etablerer beredskapsteam mot mobbing, enten alene eller i samarbeid med andre, som raskt skal kunne rykke ut og hjelpe skolen og elevene i saker om mobbing og krenkelser.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen, Marianne Synnes og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, Åshild Bruun-Gundersen og lederen Roy Steffensen, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Tina Shagufta Munir Kornmo, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til representantforslaget. Kunnskapsminister Torbjørn

Røe Isaksen har uttalt seg om forslaget i brev av 27. november 2017. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Mobbing er et problem komiteen stiller seg bak at må forebygges og bekjempes. Opplæringslova omtaler elevs rett til et trygt og godt skolemiljø, noe skole og skoleeier forplikter seg til å innfri. Dessverre viser statistikken at det i nyere tid er avdekket adskillig flere mobbesaker enn tidligere. Komiteen viser til at opplæringslova er endret og nå innebærer nulltoleranse for mobbing og en forsterket, tydelig og handlingsrettet aktivitetsplikt for kommunene.

Komiteen viser til at KS og Foreldreutvalget for grunnopplæringen sammen har utarbeidet en rapport om beredskapsteam mot mobbing. Der kommer det fram hvor viktig beredskapsteam er når mobbing allerede har funnet sted. Forebyggende arbeid må derfor skje i tillegg til beredskapsteam, og komiteen vil påpeke at ledelse er avgjørende både ved den enkelte skole og i den enkelte klasse, kommune og fylke.

Komiteen mener tidlig innsats for å sikre et trygt og godt skolemiljø er avgjørende. Faglige utfordringer elevene møter, må ikke gå ut over elevenes utvikling av sosial kompetanse, relasjonsbygging og kunnskap om klassemiljø. Faglig kompetanse hos læreren skal komme i tillegg til god sosial kompetanse. Med trygge rammer for læring vil faglig utvikling enklere vokse fram hos elevene.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal veileder som kan lette kommunenes arbeid med å etablere beredskapsteam selv eller i samarbeid med andre.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil trekke frem de mange endringer og tiltak som de ikke-sosialistiske partiene har levert de senere årene for å styrke arbeidet mot mobbing og for å sikre et bedre og mer inkludere skolemiljø. Disse medlemmer vil understreke at opplæringsloven er endret, og at det innebærer nulltoleranse for mobbing. Gjennom innføring av virkemidler som aktivitetsplikt og tvangsmulkt legges det større press på at det må tas tak ved den enkelte skole, og dette bidrar til et tydeligere ansvar for kommunene som skoleeiere. Disse medlemmer vil peke på at mye tyder på at det nye regelverket som ble innført fra høsten 2017, blir brukt aktivt. Fylkesmennene har fått 563 meldinger om mobbing, noe som viser at den nye mobbeloven på kort tid har ført til at terskelen for å ta kontakt med og få hjelp av Fylkesmannen i mobbesaker har blitt lavere. Totalt var 355 saker ferdigbehandlet ved utgangen av året, og i de sakene som dreide seg om hvorvidt skolene hadde oppfylt aktivitetsplikten de ble pålagt sist høst, fant Fylkesmannen at skolene i tre av fire tilfeller ikke hadde gjort nok. Dette tyder på at Fylkesmannen bruker sin rolle og sitt ansvar aktivt for å sikre at skoler og kommuner håndterer mobbingen seriøst og raskt.

Disse medlemmer er opptatt av at arbeidet mot mobbing håndteres på en best mulig måte, og at man spiller på de ulike ressursene som finnes blant et mangfold av kommuner. Disse medlemmer vil vise til at flere kommuner i denne sammenheng har etablert egne beredskapsteam mot mobbing. Disse medlemmer mener at det må tas hensyn til erfaringene fra disse i det videre arbeidet mot mobbing, slik at verktøyene i kampen mot mobbing blir best mulig. Disse medlemmer vil understreke at lokale erfaringer må veie tungt. Arbeidet mot mobbing må være effektivt og erfaringsbasert, og da er det viktig at de som er nærmest problemene i utgangspunktet, selv får velge hvilke verktøy som er mest hensiktsmessige.

Disse medlemmer mener at beredskapsteam i kommuner er et godt tiltak der kommunen ønsker dette. Disse medlemmer mener derfor at beredskapsteam ikke bør pålegges alle kommuner, men at de gode erfaringene med slike team bør deles, slik at flere kommuner som finner dette hensiktsmessig, enklere kan opprette beredskapsteam.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle kommuner etablerer beredskapsteam mot mobbing, enten alene eller i samarbeid med andre, som raskt skal kunne

rykke ut og hjelpe skolen og elevene i saker om mobbing og krenkelser.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at et godt og inkluderende læringsmiljø bidrar til både faglig læring og sosial trivsel på skolen. For den enkelte elev er et godt læringsmiljø blant annet å oppleve inkludering i et fellesskap uten mobbing og krenkelser. Et godt læringsmiljø gir elevene grunnlag for både mestring og framgang i opplæringen.

Flertallet mener det er bekymringsfullt at tallet på elever som utsettes for mobbing øker, og mener at innsatsen mot mobbing, krenkelser og trakassering krever et mangfold av tiltak, og at en lovendring i seg selv ikke er nok. Å øke antallet lærere i skolen gjennom en nasjonal norm for økt lærertetthet er et viktig tiltak for å bedre elevenes sosiale tilhørighet og trygghet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at den rød-grønne regjeringen iverksatte en rekke tiltak for å styrke skolens arbeid for et trygt og inkluderende læringsmiljø, fritt for mobbing, krenkelser og trakassering, og den nedsatte dessuten et offentlig utvalg, Djupedal-utvalget, som i 2015 (NOU 2015:2) fremmet en rekke anbefalinger for hvordan mobbing, trakassering og krenkelser kunne bekjempes. Disse medlemmer mener dagens regjering i altfor liten grad har tatt utvalgets anbefalinger på alvor, og viser til de merknadene og forslagene Sosialistisk Venstreparti fremmet i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 57 L (2016–2017).

Videre viser disse medlemmer til at å ha mer tid til å se og følge opp hver enkelt elev var en av flere viktige erfaringer fra tilskuddsordningen for økt lærertetthet på ungdomstrinnet, som den rødgrønne regjeringen innførte.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslo å fullfinansiere en lærernorm som sikrer at hver skole skal ha maks 15 elever pr. lærer på 1.–4. trinn og maks 20 elever pr. lærer på 5.–10. trinn. Videre ble det foreslått bevilget 50 mill. kroner ut over regjeringens forslag til tiltak mot mobbing i barnehage og skole, samt 10 mill. kroner for å styrke Fylkesmannen som nytt klageorgan for mobbing.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at alle kommuner etablerer beredskapsteam mot mobbing, enten alene eller i samarbeid med andre, som raskt skal kunne rykke ut og hjelpe skolen og elevene i saker om mobbing og krenkelser.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal veileder som kan lette kommunenes arbeid med å etablere beredskapsteam mot mobbing i skolen selv eller i samarbeid med andre.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 13. februar 2018

Roy Steffensen

leder

Marit Knutsdatter Strand

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråd Torbjørn Røe Isaksen til utdannings- og forskningskomiteen, datert 27. november 2017****Representantforslag nr 8:44 S (2017-2018) Om beredskapsteam for økt innsats mot mobbing**

Jeg viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Jette F. Christensen, Torstein Tvedt Solberg og Nina Sandberg om beredskapsteam for økt innsats mot mobbing.

Vi er alle opptatt av at barn i Norge skal møte trygge og inkluderende barnehage- og skolemiljøer. Regjeringen er i sin politikk mot mobbing og for gode barnehage- og skolemiljøer opptatt av at innsatsen må være målrettet og kunnskapsbasert. Regjeringens arbeid er bygget opp rundt seks mål og visjoner:

- Det skal ikke skje
- Det skal nytte å si fra
- Regelverket skal være til nytte
- Kompetansen skal nå helt ut
- Barnehage- og skoleeiere er avgjørende
- Barn og unge skal stå i sentrum

Disse målene og visjonene preger alle tiltak vi foreslår og setter i gang på feltet.

Kompetanseheving er et av regjeringens viktigste tiltak

Regjeringen er enig med forslagsstillerne i at forebygging av mobbing må ha høy prioritet. Vi har derfor gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å sette sammen og tilby en omfattende kompetansepakke for å gjøre barnehager og skoler bedre i stand til å arbeide mot mobbing og andre krenkelsers. Denne nasjonale satsingen for et inkluderende barnehage- og skolemiljø inneholder tre ulike tilbud som kommunene kan velge mellom, basert på at kommunene har ulike kompetansebehov.

Det første tilbudet gjelder kommuner med barnehager og skoler som ønsker å jobbe med læringsmiljø og mobbing, og som har behov for direkte støtte og veiledning fra veiledere som kommer ut til kommunen. Til disse kommunene gis det tilbud om å delta i *Læringsmiljøprosjektet*. Dette er et omfattende tilbud, ment for de som strever mest med barnehage- og skolemiljøet i sin kommune. Barnehagene, skolene og kommunene som er med i prosjektet får veiledning av team satt sammen av fagpersoner fra Læringsmiljøsenenteret og erfarne skole- og barnehagefolk. I tillegg samles deltakerne til faglig påfyll og samarbeid på nasjonale konferanser hvert semester. Veiledningen varer i to skoleår.

Det andre tilbudet er tilpasset barnehager og skoler som trenger noe støtte i arbeidet med trygge og gode

barnehage- og skolemiljø. Disse kan delta på et samlingsbasert opplegg der lærende nettverk støtter opp under utviklingsarbeidet på deres egen arbeidsplass. Barnehagene og skolene som velger denne veien får støtte til å etablere en lokal ressursperson.

Den tredje veien er nettbasert, og passer for barnehager og skoler som ønsker å videreutvikle den kompetansen de har i å forebygge krenkelsers, og fremme gode og trygge miljøer. Gjennom kurset videreutvikler deltakerne både sin individuelle kompetanse og skolens eller barnehagens kollektive kompetanse. Skoleeiere og barnehageeiere/-myndighet vil i tillegg være med som en viktig medspiller.

I 2017 bruker vi rundt 50 millioner kroner til dette kompetansearbeidet mot mobbing i kommuner, skoler og barnehager.

Kommunene må ha kompetanse og systemer for å håndtere mobbing både på skolenivå og i kommunen sentralt. Vårt utgangspunkt er at flest mulig saker skal løses så nært de som er berørt som mulig, og det er derfor barnehage og skolebasert kompetanse er en så sentral del av arbeidet mot mobbing. Men noen ganger klarer ikke skolene og barnehagene å løse saken selv. Da er det viktig at kommunen har ansatte som kan hjelpe til.

Beredskapsteam mot mobbing kan være en ressurs for skolene og skoleeier

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) og KS har i perioden 2012-2016 gjennomført prosjektet Beredskapsteam mot mobbing, først gjennom et pilotprosjekt med fire kommuner og deretter et hovedprosjekt med 19 kommuner og en fylkeskommune. Prosjektet har vært et utviklingsprosjekt der deltakerkommunene og fylkeskommunen har fått hjelp og støtte til å etablere beredskapsteam mot mobbing i egen kommune. FUG og KS ba ved oppstarten om støtte fra KD for å gjennomføre prosjektet, og har mottatt noe midler til å avholde samlinger med de deltakende kommunene samt utarbeide rapporter fra prosjektet.

FUG og KS er tydelige på at beredskapsteam mot mobbing er en beredskapsordning som skal fungere når noe har gått galt. Det er ikke et forebyggende tiltak mot mobbing. Det er heller ingen ny tjeneste, men bygger på kommunenes eksisterende ressurser. Sluttrapporten fra prosjektet viste at kommunene har valgt ulike forankring, ulike arbeidsformer og ulike organisering. Sluttrapporten konkluderer derfor ikke med en norm for hvilke tjenester og kompetanse som teamene må bestå av. Kommunene/fylkeskommunene vet hva de har av kompetanse, og hvordan denne kan brukes på en best

mulig måte. Alle kommunene i prosjektet valgte denne arbeidsformen selv.

Jeg vil gjerne sitere fra sluttrapporten, der FUG og KS sier: «*Beredskapsteam kan være et virkemiddel. Ikke som et sted der skolene kan dumpe sine ubehagelige mobbesaker, men der elever, familier og skoler kan få hjelp. Dersom kommuner/fylkeskommuner oppretter beredskapsteam, må det være fordi de vil løse sakene* (min utheving).» Det er dette som er mitt utgangspunkt når jeg anbefaler at man ikke pålegger kommunene å etablere beredskapsteam. Dersom kommunene ønsker å benytte denne arbeidsformen, må det være fordi de har identifisert en svikt i sitt eget system for å løse alvorlige saker, og finner at dette er den beste måten å løse det på. I en kommune som ikke selv innser at den har et behov, vil ikke beredskapsteam hjelpe. Kommunen må ha vilje til å løse sakene og gi teamet den nødvendige legitimitet eller fullmakter for å få det til.

Regelverket skal virke til det beste for barna

Stortinget vedtok i vår et helt nytt regelverk mot mobbing i skolen. Det nye regelverket styrker rettighetene til elever som blir mobbet og deres foreldre, og skal være et effektivt virkemiddel mot mobbing og dårlige skolemiljøer. Nye kapittel 9 A i opplæringsloven legger tydelige og strenge plikter på skoleeiere og skoler. Gjennom lovvedtaket har Stortinget og regjeringen formidlet en klar forventning om at skolene skal mobilisere det forebyggende arbeidet og vise rask og effektiv handling i enkeltsaker. En viktig endring var innføringen av en aktivitetsplikt for alle som voksne i skolen. Alle som arbeider på skolen skal *følge med, varsle og gripe inn* overfor mobbing og krenkelser. Skolene skal *undersøke* all mistanke om mobbing, og *sette inn tiltak* når en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Skolens plikt til å lete etter og sette inn egnede tiltak løper så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt. Hva som er *egnede* tiltak er en faglig vurdering. Dette forutsetter at de ansatte i skolen har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om skolemiljø og arbeid mot mobbing og andre krenkelser.

Det er skoleeiers plikt å sørge for at skolene har den kompetansen og tilgang til de ressursene som skal til for å oppfylle aktivitetsplikten. Flere kommuner har etablert beredskapsteam, ambulerende team o.l. som skolene kan hente inn og støtte seg på. Noen slike team hjelper til i enkeltsaker. Disse ivaretar lokale behov for å finne raske og riktige løsninger i mobbe- og skolemiljø-saker. Beredskapsteamene vil ofte være bemannet med eksperter som på kort varsel kan bistå skoler som trenger det. Andre typer læringsmiljøteam er mer en faglig støtte i det forebyggende arbeidet. Ved å gi skolene sine tilgang til denne typen tilbud legger skoleeier til rette for at skolene oppfyller sin aktivitetsplikt og sikre elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Kommunene vur-

derer selv hvor kompetansebehovet til skolene er størst og sørger for at den riktige hjelpen settes inn.

Kommunene må vurdere hvilke behov de har

Gjennom det nye regelverket har vi sikret elever og foreldre en rask og enkel måte å få sakene overprøvd og håndtert dersom skolen og skoleeier svikter. Å kreve at alle kommuner etablerer beredskapsteam mot mobbing som raskt skal kunne rykke ut og hjelpe skolen og elevene i saker om mobbing og krenkelser vil være inngripende i kommunenes selvråderett og prioriteringer. Basert på det kunnskapsgrunnlaget vi har i dag om beredskapsteam, er et krav til kommunene om pålegge dem å etablere beredskapsteam mot mobbing etter min mening ikke den beste veien å gå. I stedet mener jeg det beste vil være å løfte fram de kommunene som på eget initiativ har valgt å ta i bruk denne arbeidsformen. Disse kommunene kan tjene som gode eksempler for andre skoleeiere som identifiserer svakheter i eget system og som søker etter egnede tiltak.

En rettslig plikt til å etablere beredskapsteam mot mobbing vil forutsette en lovendring. Jeg kjenner meg ikke trygg på at en slik styring av kommunene vil styrke dem som tjenesteytere. Flere kommuner jobber allerede godt uten beredskapsteam, det bør de få fortsette med. Detaljert statlig styring av kommunene på dette feltet kan i ytterste konsekvens gå i veien for bedre lokale løsninger.

